

NED. TANDHEELKUNDIG GENOOTSCHAP

VERSLAG DER 15^{OSTE} VERGADERING OP
DONDERDAG 9 NOVEMBER 1939

Om half twee opent de voorzitter de heer J. J. B a c k e r D i r k s de vergadering met het uitspreken der hieronder volgende redevoering over: „Een teer onderwerp met betrekking tot de tandheelkundige prophylaxis”.

Door een reeks van omstandigheden is het tijdstip, waarop mij de gelegenheid wordt geboden het voorzitterschap van het N.T.G. met een toespraak tot de leden te aanvaarden, langer uitgesteld, dan de in dezen kring heerschende traditie pleegt mede te brengen.

Op de jubileum-bijeenkomst der drie tandheelkundige vereenigingen in de Mei-maand van dit jaar, ontbrak hiervoor de geschikte gelegenheid, wegens de tegenwoordigheid van een groot aantal niet-leden, waarom ik thans — ter wille van het handhaven der goede oude gewoonte — voor eenige oogenblikken Uw aandacht vraag.

De geest van het N.T.G. en de vriendschappelijke banden van zijn leden onderling, die nauwer behooren te zijn aangehaald, dan de formules dit in hun algemeenheid voor de collegialiteit voorschrijven, brengen mede, dat zijn vergaderingen een geschikter plaats bieden voor de intiemere bespreking van bepaalde tandheelkundige vraagstukken, dan die der groote nationale wetenschappelijke vereeniging. Maar ook omgekeerd, zal het N.T.G. ook slechts dan zijn bestaansrecht als wetenschappelijke vereeniging hier te lande kunnen bewijzen, als zijn karakter blijft verschillen van dat der grootere zustervereeniging.

Dit karakter-verschil zal vooral moeten medebrengen, dat er hier plaats geboden worde en tijd worde ingeruimd voor een openhartige uiting van ieders denkbeelden en voor de openlijke bespreking van bepaalde vraagstukken, zelfs als zoude het niet aangenaam zijn, bepaalde aanklachten tegen ons geliefde vak voor het forum te brengen.

Geheel in de lijn van dezen gedachtengang, verzoek ik Uwe aandacht voor het in den titel van mijn voordracht genoemde onderwerp.

Zoolang de wetenschappelijke hygiëne — op grond van de gebrekkige kennis van de aetiologie der tandcaries en van de physiologische processen, die zich bij de vorming der tanden afspelen — nog niet in staat is, doeltreffende voorschriften te geven voor de vorming van een tandstelsel, dat aan de aanvallen op zijn buiten-oppervlak weerstand zal kunnen bieden, zoolang zal het zaak zijn te trachten, de kracht dezer aanvallen te

breken, of waar dit mocht blijken ondoenlijk te zijn, deze althans te verminderen.

Naast een reeks voorschriften van algemeen-hygiënischen aard, dringen zich hier ook speciale eischen der sociale-tandheelkundige hygiëne op. Deze zullen zich ten deele gericht houden op de goede ontwikkeling der tanden, der kaken en der kauwspieren, terwijl er aan een voldoende speeksel-afscheiding aandacht geschonken zal moeten worden, maar daarnaast zal men dienen te onderzoeken, door welke middelen het mogelijk zal zijn de retentie der koolhydraten tegen te gaan of de ontwikkeling van zuren, ten gevolge van hun bio-chemische ontledingsprocessen, te vermijden.

Voor de vele moeilijkheden, die zich voordoen bij onze pogingen, de zure gisting der koolhydraten te voorkomen, wil ik thans voor eenige oogenblikken Uw aandacht vragen.

Feitelijk is dit vraagstuk eerst acuut geworden, sinds Prof. W. D. Miller zijn theorie voor de aetiologie der tandcaries publiceerde. Geheel parallel met zijn inzichten omtrent de aetiologie dezer tandziekte, gaf hij ook zijn logische gevolgtrekkingen voor de prophylaxis.

In zijn standaardwerk: „Die Mikroorganismen der Mundhöhle” dat in 1889 — dus juist vóór 50 jaren — het licht zag, noemt hij onder de prophylactische maatregelen weliswaar ook de zorgvuldige tandreiniging, door het poetsen der tanden, maar schenkt in veel belangrijker mate aandacht aan het gebruik van antiseptische mondspoelingen. Voor een lange reeks van antiseptica heeft Miller bepaald, in welke mate zij in staat zijn de mondbacteriën te doodden of hun voortplanting te belemmeren, op grond van welke eigenschappen hij het te verwachten nut voor de mondreiniging beoordeelde.

Deze meening wordt stellig niet meer algemeen gedeeld, zelfs wordt het gebruik van sterke antiseptica bij gezonden toestand van het mond-slijmvlies door velen als schadelijk veroordeeld. Hierop zal nog nader worden teruggekomen.

Dat zich, bij den overgang van het natuurlijke voedsel onzer voorouders tot het kunstmatig geteelde en toebereide voedsel van den cultuur-mensch, tevens de noodzakelijkheid heeft opgedrongen van een mechanische tandreiniging, wordt door de deskundigen algemeen aanvaard.

Welke hulpmiddelen hierbij gewenscht zijn, staat echter nog geenszins vast.

„Het Ivoren Kruis”, de Nederlandsche Vereeniging voor Mond- en Tandhygiëne, heeft vóór enkele jaren een poging in het werk gesteld, om althans ten opzichte van den tandenborstel, wat betreft de wenselijkheid van zijn gebruik, een uitspraak uit te lokken. De tot dit doel ingestelde Commissie voor Onderzoek van het Mondreinigingsvraagstuk (C.O.M.) heeft na grondige bestudeering van de voordeelen, maar ook van de eventueele nadeelen, aan het gebruik van den tandenborstel verbonden, in October 1937 een uitvoerig rapport uitgebracht. Zij noemt onder meer onder haar conclusie, dat de, aan de tandartsen bekende schadelijke gevolgen, inderdaad niet zijn te wijten aan het borstelen als zoodanig, maar meer aan het verkeerde gebruik van den borstel en

aan ondoelmatige werktuigen en middelen. Op de vraag, die de C.O.M. zich zelf stelde: „Overwegen de voordeelen van het algemeen gebruik van den tandenborstel de mogelijke nadeelen in voldoende mate, om hem ook voortaan met een gerust geweten te propageeren?” was haar antwoord eenstemmig positief, met de toevoeging: „dat veel meer dan tot dusverre aan deze propaganda, inlichtingen omtrent de keuze van borstel en poetsmiddelen en raadgevingen omtrent het doelmatig gebruik moeten bijgevoegd worden”.

Dank zij het feit, dat deze C.O.M. was samengesteld uit collega's, die te dezer zake als volkomen deskundigen kunnen worden beschouwd — Witthaus, Mevr. Muntendam, Lourens Bosch, Kranenburg —, heeft het rapport een gunstig onthaal gevonden en heeft de Commissie reeds een paar schreden verder voorwaarts gedaan door:

- 1ste. raadgevingen samen te stellen omtrent het doelmatig gebruik;
- 2de. te streven naar de fabricatie van een tandenborstel volgens een model, dat
  - èn het opvolgen van deze raadgevingen zal vergemakkelijken,
  - èn bij de overgrootte meerderheid der collega's als „goed” aanvaard zal worden.

Natuurlijk zal er nooit eenstemmigheid te bereiken zijn te dezen opzichte. Enkelen staan slechts een zeer bepaalde borsteltechniek voor, met specialen tandenborstel, anderen meenen dat een universal-borstel niet bestaat.

Ik durf dit laatste standpunt voor de particuliere praktijk niet geheel overboord te werpen, mits de betreffende tandarts minstens zooveel hecht aan nauwkeurige aanwijzingen voor de mondreiniging, als aan zijn hobby omtrent den vorm van den borstel. Want m.i. overwegen de fouten der borsteltechniek in hooge mate de fouten, die er kleven aan de kleine afwijkingen van het volgens enkelen ideale model van den tandenborstel.

Op het terrein der raadgevingen voor mond- en tandhygiëne worde zooveel mogelijk naar eenstemmigheid gestreefd. Niets ondermijnt het vertrouwen, omtrent ons weten, méér, dan dat de patiënt, die door verhuizing voor de vierde maal aan zijn nieuwen tandarts om instructies vraagt, ook voor de vierde maal een geheel verschillend advies ontvangt, soms nog begeleid van afbrekenden commentaar op de vroeger ontvangen wijze lessen!

Nogmaals: op dit terrein, waar de patiënt in ons den bij uitstek deskundigen raadgever vertrouwt te ontmoeten, moet zooveel mogelijk eenstemmigheid heerschen, mede ter wille van het aanzien der professie.

Er dringt zich echter thans een andere vraag op: „Zijn wij wel de bij uitstek deskundige raadgevers, waarvoor het publiek ons aanziet en mogen wij ons hiervoor uitgeven?”

Wat betreft vorm en gebruik van den tandenborstel zeer zeker! Onze klinische ervaring stelt ons in staat hierover een oordeel te hebben. De tandheelkundige literatuur over het onderwerp is uitgebreid en de recente publicaties van Kaufmann, Vogel, Hirschfeld en vele anderen

geven naast het genoemde rapport der C.O.M. voldoende waarnemingen en argumenten voor een gefundeerd oordeel.

Maar hoe staat het met ons oordeel over het gebruik van tandreinigingsmiddelen? Hier durf ik te spreken over: „Een teer onderwerp met betrekking tot de tandheelkundige prophylaxis”.

Hoe staan we tegenover de vraag, die ons dagelijks gesteld kan worden: „Dokter, wat vindt U het beste middelje om mijn tanden te poetsen?”

Noch de tandarts, noch de arts, noch de apotheker kan hierop een antwoord geven, dat voor de volle 100 % wetenschappelijk gefundeerd en dus eerlijk is. Wij trachten de moeilijkheden wat te omzeilen of geven een bescheid, dat niet volledig deskundig is.

Dat wij niet in staat zijn een goed oordeel te vellen, is niet zoo ernstig, — er zijn méér vragen, waarop wij het antwoord schuldig moeten blijven — maar dat er geen ernstige pogingen in het werk gesteld worden, om met behulp van een schare beoefenaars van andere en verwante wetenschappen tot een eerlijke beantwoording te komen van een in het volste vertrouwen gestelde vraag, is wèl ernstig!

De tandheelkundige wetenschap zal deze vraag niet zelfstandig kunnen beantwoorden, daarvoor is zij te moeilijk en daarvoor liggen de problemen te veel op terreinen, die de onze niet zijn.

Het feit, dat Uw thans optredende voorzitter tevens voorzitter van „Het Ivoren Kruis” is, brengt mede, dat zijn belangstelling zich wel ab origine in een bepaalde richting bijzonder beweegt. Want de leekenvereniging dient haar propaganda te maken volgens zekere richtlijnen, welke door de tandheelkundige wetenschap als de juiste worden aangegeven. Daarom vraagt zij Uw belangstelling en medewerking, om te trachten voor dit onderdeel der mondhygiëne meerdere klaarheid te verwerven. Het belang van den patiënt en het aanzien der professie, beide factoren, die het N.T.G. bijzonder ter harte gaan, staan hier op het spel!

Ik wil U thans een zeer onvolledig overzicht geven van een reeks moeilijkheden, die zich reeds terstond voordoen, wanneer wij het vraagstuk der tandreinigingsmiddelen als studieobject nemen, want ik ontveins mij geenszins, dat deze nog aanzienlijk aangevuld zal dienen te worden, daar er tijdens de bestudeering nog vele bijkomstige problemen zullen opduiken.

In de allereerste plaats rijst de vraag: Is het gebruik van een pasta of poeder voor een doeltreffende reiniging der tanden nuttig of zelfs onontbeerlijk? M.a.w.: Geschiedt deze reiniging door den tandenborstel alléén onvoldoende?

Daarnaast kunnen zich ook psychologische argumenten voordoen:

Is de noodzakelijkheid van het gebruik van mondcosmetica reeds zoodanig bij het publiek ingeburgerd, dat het ontraden van overigens onschadelijke middelen, ongewenscht zou zijn?

Zal het gebruik van onschadelijke en aangenaam smakende middelen, die een verfrischend gevoel achter laten, het publiek gemakkelijker wennen aan een geregelde mondreiniging? Of zal dat verfrischende gevoel, dat ook bij onnauwkeurige reiniging met zekere tandpasta's zal optreden, het

publiek juist brengen tot de slechte gewoonte van onvoldoenden tijd en aandacht te schenken aan deze bewerking ?

Indien het onderzoek zou uitgemaakt hebben, dat een reinigingsmiddel een welkom adjuvans is voor een doeltreffende reiniging der tanden, dan dringt zich als volgende vraag op: Welke samenstelling zal een tandreinigingsmiddel moeten bezitten om de gewenschte werking zoo effectief mogelijk te ondersteunen, zonder tegelijkertijd schadelijke nevenwerkingen met zich te slepen ?

Terwijl de beantwoording der eerste vragenreeks geheel binnen de competentie der tandheelkundige professie ligt, duiken nu de moeilijkheden bij tientallen op. Hetzelfde tandreinigingsmiddel komt in contact met glazuur (of cement) en met de aangrenzende weke deelen, waardoor we zoowel met bepaalde physische en chemische eigenschappen der anorganische tandweefsels als met de biologische eigenschappen van het mondepitheel te maken krijgen. De voor te schrijven middelen zullen op geen van beide schadelijk mogen inwerken.

Een tandreinigingsmiddel zal licht schurende bestanddeelen moeten bevatten, terwijl men de werkzaamheid verder kan ondersteunen door stoffen, die absorbeerend en adsorbeerend werken, eventueel onder toevoeging van zeep en chemicaliën. De gunstige invloed op het mondepitheel van tonica, adstringentia en radioactieve stoffen, zal mede aan een onderzoek moeten worden onderworpen.

Het schuurmiddel, dat ter ondersteuning van de werkzaamheid van den borstel moet dienen, zal men met zorg moeten uitkiezen, ten einde beschadigingen van het glazuur (hardheid 5,5 à 7) of van het cement (hardheid 3,5 à 5), te voorkomen. Met nadruk zij erop gewezen, dat de schurende werking moet worden uitgeoefend op de gevormde mucinefilm, niet op het glazuur.

Goed ingerichte slijpproeven zullen over de kwestie, welke stoffen als schuurmiddel in aanmerking kunnen komen, uitsluitsel moeten geven.

Tevens zal het histologisch onderzoek der omgevende weefsels moeten uitmaken of het mondepitheel zich tegenover de betreffende stoffen indifferent gedraagt of dat de achterblijvende onoplosbare deeltjes tot weefselbeschadigingen aanleiding zullen geven.

Ook over de aanwezigheid van zeep, die in vele pasta's verwerkt wordt, zal een oordeel geveld moeten worden met betrekking tot het te verwachten nut of nadeel.

Sommigen hebben bezwaar tegen de alkalische reactie der zeep, evenals tegen een alkalische reactie van pasta's in het algemeen. Indien de alkalische reactie der *sapo dentifricius* een bezwaar zou blijken te zijn, kan overwogen worden, deze zeep te vervangen door een *sapo neutralis*, zooals deze ook in de oogheekunde wordt gebruikt.

Naast de chemische eigenschappen en hun invloed op de mucine film, zal ook nagegaan moeten worden, of er ten opzichte van zeep ook biologische nadeelen voor het mondepitheel bestaan.

Voor de bijmenging van zeep aan de pasta's geldt als voordeel, de ondersteuning der reinigende werking, op gelijke wijze als we zeep ook voor andere doeleinden als reinigingsmiddel gebruiken.

Vrijwel alle tandpasta's bevatten ook glycerine. Ook de inwerking van deze stof op het mondepitheel zal, wegens haar hygroskopische eigenschappen aan een nader onderzoek onderworpen moeten worden.

Een verdere groote moeilijkheid is de beoordeeling van het nut der bijvoeging van chemicaliën.

Veelal zal het doel dezer stoffen zijn een desinfecteerende werking uit te oefenen. Reeds is gezegd, dat Miller de antiseptische werking van het reinigingsmiddel hoofdzaak vond.

Stellig is dit standpunt niet meer het algemeen geldende. Voor vele onderzoekers is het gebruik van sterke antiseptica, bij gezonden toestand van het mondslijmvlies op den achtergrond geraakt of worden deze middelen zelfs schadelijk geoordeeld. Het bereiken van een sterielen staat wordt voor de mondholte illusoir geacht, terwijl de toetredende buitenlucht deze toch spoedig zou verbreken. Bovendien heeft voor vele onderzoekers de overtuiging veld gewonnen, dat het verstoren der normale symbiose van de mondflora ongewenschte veranderingen in den physiologischen toestand zal medebrengen, welke noch voor de spijsvertering, noch voor de zelfverdediging tegen pathogene indringers gunstig zou werken.

Intusschen blijven er ook vele aanhangers van het gebruik van bepaalde antiseptica bestaan. De nieuwe onderzoekingen van Gins, die een verband trachtten aan te toonen tusschen het optreden van tandcaries en een verhoogde actieve werking van de anaërobe mondflora, hebben voor velen de belangstelling voor de desinfecteerende werking der mond-cosmetica zeker verhoogd.

Behalve het vaststellen van algemeene regelen met betrekking tot de bijvoeging van antiseptische stoffen aan de tandreinigingsmiddelen, zal voor de meest gebruikelijke chemicaliën elk afzonderlijk moeten worden nagegaan of zij ook nadeelige nevenwerkingen kunnen uitoefenen.

Een volgende vraag, die zich ten aanzien van de samenstelling van tandpasta's voordoet is:

Moet de tandpasta alkalisch of zuur reageeren? Vroeger gold algemeen het principe: de reactie behoort natuurlijk alkalisch te zijn, teneinde de zuren, die zich in den mond vormen, zoo snel mogelijk te neutraliseeren! Zoo eenvoudig is deze kwestie zeker niet!

Het is bekend, dat de nieuwere inzichten, met betrekking tot de aetiologie der tandcaries, weliswaar Miller's theorie niet op zijde schuiven, maar dat zij omtrent het beginstadium dezer ziekte een meer gedetailleerd beeld geven. Als eerste oorzaak wordt aangegeven de vorming van een z.g. „plaque"; ontstaan door chemische veranderingen der mucine van het speeksel. Deze „plaque" vormt een tamelijk resistente film, onder welke bacteriën en voedselresten worden vastgehouden. Op zulk een plaats zijn de koolhydraat-spijsresten daardoor afgesloten van de inwerking van de mondvloeistof en leveren bij hun fermentatieve ontleding de zuren, die het glazuur op zulke plaatsen zullen aantasten.

Een onderzoek zal moeten uitmaken, welke samenstelling der pasta, met betrekking tot haar zuurgraad, de beste hulp zal bieden om de vorming der mucineuze film zoo veel mogelijk te voorkomen en haar, waar

zij zich heeft afgezet, te verweken of op te lossen, waardoor de mechanische verwijdering zal worden bevorderd.

Wel hebben vele onderzoekers bezwaar tegen een te lage P_H . In dit verband is het van belang, er mededeeling van te doen, dat Mc. Clelland aantoonde, stukjes glazuur te kunnen ontkalken in oplossingen met een P_H lager dan 6 en dat het tempo, waarin deze ontkalking geschiedde, evenredig was aan den zuurgraad der oplossing.

Dat bepaalde tandmiddelen in staat zouden zijn een remineraliseerende werking uit te oefenen, klinkt in onze ooren misschien iets phantastisch, maar zoolang een reeks mannen van grooten naam deze mogelijkheid wèl zien en in hun laboratorium een remineralisatie meenen te kunnen aantonen, dient de mogelijkheid van het bevorderen van zulk een nevenwerking aan een ernstig onderzoek onderworpen te worden.

Ten slotte kunnen we aan deze lijst nog de vraag toevoegen, of er mogelijkheid bestaat, dat enkele tandpasta's op grond van hun bijzondere samenstelling de afzetting van tandsteen vermogen tegen te gaan.

Hiermede beëindig ik de opsomming der moeilijkheden, die reeds terstond voor de hand liggen, zoodra we ons in het vraagstuk der mondcosmetica gaan verdiepen. Dat er in deze vergadering een optimist aanwezig is, die een antwoord op deze vragenreeks op korten termijn verwacht, durf ik niet te veronderstellen.

De enthousiaste medewerking van chemici, physici, patholoog-anatomen, hygiënisten, bacteriologen en misschien nog van anderen is noodzakelijk om een oplossing te brengen.

En indien deze verkregen zal worden en tot een goed gevolg zal leiden, met als eindconclusie een rapport, waarin vastgelegd zal worden, wat de samenstelling der ideale tandpasta of tandpoeder behoort te zijn, wat zal dan het eindresultaat zijn?

Stellig zal de handel zich aan zulk een rapport weinig gelegen laten liggen, deze zal zijn eigen wegen bewandelen en de mondcosmetica zóó samenstellen, dat het publiek deze wegens smaak, kleur, geur en verpakking graag gebruikt en door een pakkende reclame over doeltreffende reiniging en verfrisschenden smaak tot koopen gebracht zal worden.

Moeten we dan niets doen en het publiek bijna uitsluitend laten leiden door de fabrikanten dezer middelen?

Ook dit mag stellig niet het geval zijn. Wij schieten in hooge mate tekort tegenover onze patiënten, als wij den belangstellende de juiste raadgevingen in het belang van dit onderdeel der tandheelkundige prophylaxis blijven onthouden.

Wat kunnen de wetenschappelijke tandheelkundige vereenigingen dan wèl doen in deze richting?

Er kan — nadat de doelmatigheid van het gebruik van zulke middelen als adjuvans is gebleken — naar gestreefd worden op korten termijn te komen tot vaststellen van het recept voor een tandreinigingsmiddel, dat, eenvoudig van samenstelling, zeker onschadelijk is.

Intusschen zullen er talrijke onderzoekingen moeten worden ingesteld, om de hiervoor geschetste problemen tot oplossing te brengen. Reeds is gezegd, dat deze veelal buiten ons terrein zullen liggen. Maar wat wij wèl

kunnen doen is leiding geven, in welke richting zulke onderzoekingen moeten geschieden, wij kunnen het onderzoek stimuleeren, kunnen de belangstelling in de academische centra opwekken, opdat deze vraagstukken onderwerpen zullen leveren voor dissertaties en eventueel kan er zoowel door de wetenschappelijke vereenigingen als door de propaganda vereeniging aan het uitschrijven van een prijsvraag gedacht worden.

Hoewel mijn verwachting is, dat het tandreinigingsmiddel, dat uiteindelijk als het ideale bestempeld zal worden, vrij eenvoudig van samenstelling zal zijn, zullen eventueele vorderingen in het onderzoek geleidelijk aanleiding geven tot verbeteringen ten behoeve van de doeltreffende gebitsverzorging. Ik stel me daarbij tevens voor, dat, evenals velen, bij het voorschrijven van een tandenborstel onderscheid maken voor bepaalde patiënten, ditzelfde verschil in meerdere mate bij het voorschrijven der reinigingsmiddelen noodig zal blijken, in verband met de waarneming, of de patiënt veel last heeft van filmafzetting op de tanden, verder naar gelang van de eigenschappen van de harde tandweefsels en het speeksel en den staat der omgeevende weke deelen.

Ik hoop niet, dat U dit openingswoord te zeer vindt getuigen van bedenkelijke hersenschimmen. Waar het hier voorloopig m.i. om gaat, is niet zoo gecompliceerd, te weten:

1ste. Het beantwoorden van de vraag of het gebruik van een tandreinigingsmiddel voor een doeltreffende mondreiniging nuttig en onontbeerlijk is.

2de. Het aangeven van een tandreinigingsmiddel van eenvoudige samenstelling, dat de doeltreffendheid der reiniging ondersteunt en volkomen onschadelijk is voor de harde tandweefsels en het mondepitheel.

De groote massa zal het advies van den drogist blijven stellen boven dat van den tandarts.

Daarin zal niet spoedig verbetering te brengen zijn.

Persoonlijk ben ik voorloopig niet geneigd te gelooven, dat een groot aantal der heden ten dage in den handel zijnde tandreinigingsmiddelen, mits op de juiste wijze gebruikt, aanzienlijke schade zouden berokkenen. Maar op losse gedachten mogen onze adviezen niet gebaseerd zijn. Ons tandheelkundig geweten mag niet gerust zijn, zoolang onze adviezen niet berusten op een wetenschappelijke basis. Eerst dan zullen er ook pogingen in het werk gesteld kunnen worden, om bepaalde pasta's en poeders, waarvan de ondeugdelijkheid der samenstelling vaststaat, door de keuringsdiensten te laten weren. Dit denkbeeld is niet zoo revolutionnair. Reeds *M a g i t o t* betoogde in zijn „Recherches expérimentales et thérapeutiques sur la carie dentaire”, dat de samenstelling van een tandpoeder het werk moet zijn van den geneesheer, niet van den parfumeur. Hij wenschte reeds in 1866 in dit verband een wettelijke regeling om het verkoopen van schadelijke tandmiddelen tegen te gaan!

De reeds genoemde Commissie voor Onderzoek van het Mondreinigingsvraagstuk heeft aan het Bestuur van „Het Ivoren Kruis” een voorloopig rapport uitgebracht over de kwestie der mogelijkheden, betreffende het bestudeeren der tandreinigingsmiddelen. Ook zij ziet deze zaak als een bijzonder moeilijke, veel van haar bezwaren heb ik in deze rede verwerkt.

Een der leden van de C.O.M., K r a n e n b u r g, zal hedenmiddag een lezing over mondhygiëne houden en hoopt de belangstelling van het N.T.G. voor dit vraagstuk hierdoor wakker te schudden.

Naar mijn meening ligt er voor het N.T.G. een schoone taak weggelegd, om in dezen kring van practici met lange ervaring en van tandartsen met wetenschappelijke belangstelling mede te werken, dit teere onderwerp met betrekking tot de tandheelkundige prophylaxis, uit de wereld te trachten te helpen.

In de hoop, voor dit vraagstuk Uw belangstelling te hebben opgewekt en in het vertrouwen, hiervoor Uw volle medewerking te zullen erlangen, zoowel in het belang van onze patiënten als van het aanzien onzer professie, aanvaard ik volgaarne het voorzitterschap van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap.

Applaus.

(Dit verslag wordt in het
Febr. nummer vervolgd).